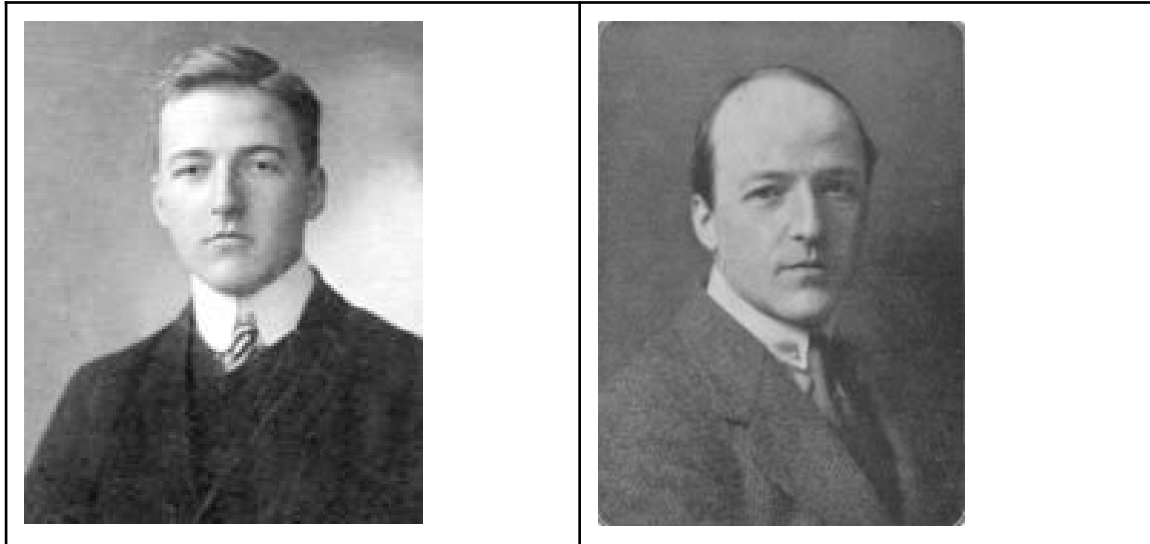

Remonstrantse Gemeente Rotterdam
Zondag 27 augustus 2023

Voorganger: dr. Tjaard Barnard
Fluit: Doretthe Janssens
Orgel: Jos van der Kooy

**Centraal staat muziek van
Bernhard van den Sigtenhorst Meyer (1888-1953)**

Welkom en aansteken van de kaars door lid van de kerkenraad

Orgelspel Allegro uit Voluntary in a kleine tert, opus vi, 2 van John Stanley (1713-1786)

(Gemeente gaat staan)

Aanvangslied Morning has broken, muziek lied 216

Morning has broken like the first morning
Blackbird has spoken like the first bird
Praise for the singing, praise for the morning
Praise for them springing fresh from the world

Sweet the rains new fall, sunlit from Heaven
Like the first dewfall on the first grass
Praise for the sweetness of the wet garden
Sprung in completeness where His feet pass

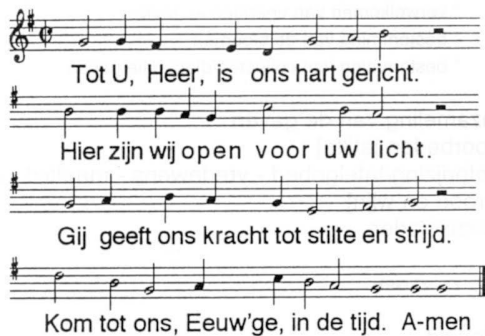
Mine is the sunlight, mine is the morning
Born of the one light, Eden saw play
Praise with elation, praise every morning
God's recreation of the new day

Votum en groet

Onze hulp is in de naam van de Heer,
die hemel en aarde gemaakt heeft,
die trouw houdt tot in eeuwigheid
en die niet loslaat het werk van zijn handen.

Genade zij u en vrede
van God onze Vader
en van Jezus Christus, de Heer.
Amen.

Antwoordlied Tot U, Heer, is ons hart gericht

Tot U, Heer, is ons hart gericht.
Hier zijn wij open voor uw licht.
Gij geeft ons kracht tot stilte en strijd.
Kom tot ons, Eeuw'ge, in de tijd. A-men

(Gemeente gaat zitten)

Inleidende Bijbellezing Psalm 23

De HEER is mijn herder,
het ontbreekt mij aan niets.
2Hij laat mij rusten in groene weiden
en voert mij naar vredig water,
3hij geeft mij nieuwe kracht
en leidt mij langs veilige paden
tot eer van zijn naam.
4Al gaat mijn weg
door een donker dal,
ik vrees geen gevaar,
want u bent bij mij,
uw stok en uw staf,
zij geven mij moed.

Gebed

Eeuwige God,
Het is verlangen dat ons vanmorgen samenbrengt. Verlangen naar heelheid en naar rust.
Verlangen naar gezien te worden, door mensen en door u. Verlangen om er te mogen zijn,
om te ervaren, dat we gewilde mensen zijn. Dat we mogen bestaan.

U hebt ons mensen gewild. Uw schepping is er niet zomaar. Wij zijn er niet zomaar. U
hebt ons tot aanzijn geroepen. U hebt ons een plaats onder de zon gegeven.

Geef ons dat te ervaren, dit uur als wij samen zijn, een leven lang.
Amen.

Lied 23a: 1 en 2

D'Almachtige is mijn herder en geleide

Bijbellezing Psalm 104

1 Prijs de HEER, mijn ziel.

HEER, mijn God, hoe groot bent u.

Met glans en glorie bent u bekleed,

2 in een mantel van licht gehuld.

U spant de hemel uit als een tentdoek

3 en bouwt op de wateren uw hoge zalen,

u maakt van de wolken uw wagen

en beweegt u op de vleugels van de wind,

4 u maakt van de winden uw boden,

van vlammend vuur uw dienaren.

5 U hebt de aarde op pijlers vastgezet,

tot in eeuwigheid wankelt zij niet.

6 De oerzee bedekte haar als een kleed,

tot boven de bergen stonden de wateren.

7 Toen u dreigde, vluchtten zij weg,

toen uw donderstem klonk, stoven zij heen:

8 naar hoog in de bergen, naar diep in de dalen, naar de plaatsen die u had bepaald.

9 U stelde een grens die zij niet overschrijden, nooit weer zullen zij de aarde bedekken.

10 U leidt het water van de bronnen door beken, tussen de bergen beweegt het zich voort.

11 Het drinkt alles wat leeft in het veld,

de wilde ezels lessen er hun dorst.

12 Daarboven wonen de vogels van de hemel, uit het dichte groen klinkt hun gezang.

13 U bevloeit de bergen vanuit uw hoge zalen, de aarde wordt verzadigd en vruchtbaar:

14 gras laat u groeien voor het vee en gewassen die de mens moet verbouwen. Zo zal hij brood winnen uit de aarde

15 en wijn die het mensenhart verheugt, geurige olie die het gelaat doet stralen, ja, brood dat het mensenhart versterkt.

16 De bomen van de HEER zuigen zich vol, de ceders van de Libanon, door hemzelf geplant.

17 De vogels bouwen daar hun nesten,

in hun kronen huizen de ooievaars.

18 De hoge bergen zijn voor de steenbokken, in de kloven schuilen de klipdassen.

19 U hebt de maan gemaakt voor de tijden, de zon weet wanneer zij moet ondergaan.

20 Als u het duister spreidt, valt de nacht,

en alles wat leeft in het woud gaat zich roeren.

21 De jonge leeuwen gaan uit op roof,

brullend vragen zij God om voedsel.

22 Bij zonsopgang trekken zij zich terug

en leggen zich neer in hun legers.

23 De mensen gaan aan het werk

en arbeiden door tot de avond.

24 Hoe talrijk zijn uw werken, HEER.

Alles hebt u met wijsheid gemaakt,
vol van uw schepselen is de aarde.
25Zie hoe wijd de zee zich uitstrekt.
Daar wemelt het, zonder tal,
van dieren, klein en groot.
26Daar bewegen de schepen zich voort,
daar gaat Leviatan, door u gemaakt om ermee te spelen.
27En allen zien ernaar uit
dat u voedsel geeft, op de juiste tijd.
28Geeft u het, dan doen zij zich te goed,
opent zich uw hand, dan worden zij verzadigd.
29Verberg uw gelaat en zij bezwijken van angst, ontnem hun de adem en het is met hen
gedaan, dan keren zij terug tot het stof dat zij waren.
30Zend uw adem en zij worden geschapen, zo geeft u de aarde een nieuw gelaat.
31De luister van de HEER moge eeuwig duren,
laat de HEER zich verheugen in zijn werken.
32Hij richt zijn oog op de aarde en zij beeft, hij raakt de bergen aan en zij stoten rook uit.
33Voor de HEER wil ik zingen zolang ik leef, een lied voor mijn God zolang ik besta.
34Moge mijn lofzang de HEER behagen, zoals ik mijn vreugde vind in hem.
35Zondaars zullen van de aardbodem verdwijnen, onrechtvaardigen zullen niet meer
bestaan.
Prijs de HEER, mijn ziel. Halleluja!

Lied 979: 1, 2, 4, 5, 7, 10 en 14
De vogels van de bomen

Preek afgewisseld met Drie landelijke miniaturen voor fluit solo op.24 van
Bernhard van den Sigtenhorst Meyer (1888-1953)

Moderato, Andante en Allegretto pastorale

Remonstrantse kerkdiensten zijn voor buitenstaanders relatief saai. Onze liturgie is relatief eenvoudig. Alles is gericht op het woord. Het is allemaal heel intellectualistisch en verbaal. Onze kerkdienst is boven alles een intellectualistische oefening. Niet voor niets heette de preek 100 jaar geleden een leerrede - die toen trouwens best drie kwartier kon duren. Er is een tijd geweest, dat de Remonstrantse Broederschap een soort religieuze volksuniversiteit was. In 1922 beschreef mijn voorganger Cornelis Eliza Hooykaas - zijn foto vindt u in het gangetje naar de kerkenraadskamer tussen onze galerij der groten - eens de volgende ervaring. Hij vertelt hoe de emeriti predikanten in zijn tijd, als hij uit preken ging, gespannen zaten te luisteren naar hoe die jonge collega het eraf bracht:

't Overkomt me nog al eens, buitenaf emeriti onder mijn gehoor te hebben. 't Is eigenaardig te zien, hoe die in de kerk zitten. Meestal zoo'n beetje schuin op hun stoel of in hun bank. Afwachtend tot de preek komt. Dan worden ze een en al aandacht en ze kraken hem als een noot. Dit zij schertsend, maar met dat al niet zonder waardeering gezegd. Het toont dat het hem te doen is ... om de pit'.

Grappig is dat op de een of andere manier voor veel Remonstranten dit nog steeds waar is. De preek staat centraal. We zoeken intellectuele bevrediging en al het andere komt pas veel later.

Zoals u begrijpt, ga ik vandaag uw aandacht vragen voor een heel andere benadering. We worden daarbij geholpen door de prachtige muziek die Doretthe Janssens straks gaat spelen. Meditatieve muziek van een Nederlandse componist: Bernhard van den Sigtenhorst Meyer. Daar het muziekstuk uit drie delen bestaat, ga ik voor de verandering eens in drie delen preken. Tussendoor en aan het slot klinkt de fluitmuziek. De drie delen zijn:

1. God ontmoeten, niet alleen in het hoofd
2. Ontmoeting in de zintuigen en de muziek
3. Ontmoeting in de natuur

Niet alleen in het hoofd

Geloven kan op allerlei manieren plaatsvinden. Het christendom is een van de weinige godsdiensten die sterk de nadruk leggen op de geloofsinhouden. Geloven staat voor ons meestal gelijk aan het beamen van bepaalde waarheden. In twintig eeuwen christendom is dat wat er veelal gebeurd is. Theologen probeerden de bijbelse verhalen aan te passen aan de filosofie van hun tijd. Voor de vroegste kerk was het een hele klus om de verhalen over Jezus en God in te passen in het denkraam van de Griekse filosofie. Allerlei ingewikkelde constructies en leerstellingen hebben we aan die tijd te danken. Geloofsvoorstellingen die in onze kring nu niet populair meer zijn. Wat moeten we met bijvoorbeeld de Tweenaturenleer van Jezus, waarbij Jezus tegelijkertijd God en Mens is. Het ene niet meer dan het andere en vooral ook niet vermengd. Eigenlijk onmogelijk natuurlijk, maar het was nu eenmaal nodig omdat in de mens Jezus vroege christenen ook iets van God meenden te herkennen. En aangezien zij hun verhalen kloppend wilden hebben, moest er een ingewikkelde oplossing gevonden worden.

Later zou ditzelfde ook gaan gelden voor de leer van de drie-eenheid. Nu je in de Bijbel nu eenmaal drie hoofdpersonen had en nieuwsgierigheid maakte dat je wilde weten hoe zich dat allemaal tot elkaar verhield, moest er wat gevonden worden om de verhouding te begrijpen tussen die gekke figuur van God, vooral in het Oude Testament handelend optredend, die Jezus van Nazareth die in het Nieuwe Testament rondloopt en dan ook nog een enkele keer die vrij zwevende kracht van de Heilige Geest. Om het te kunnen begrijpen, om het te vatten, werden de meest creatieve oplossingen gevonden. Eén moest gelijk zijn aan drie, terwijl ze toch niet volledig uitwisselbaar waren. Het kunnen vastleggen van een denksysteem was belangrijk. Anders zou je jezelf en anderen toch niet kunnen overtuigen? Generaties lang hebben theologen zich hiermee beziggehouden, totdat vragen gingen stellen over het bijvoorbeeld het aantal engelen op een speldenknop, de hele leer van de predestinatie en meer van dit soort intellectueel tijdverdrijf.

Inmiddels was je de gewone gelovige natuurlijk al lang kwijtgeraakt.

Grappig is dat deze nadruk op orthodoxie binnen het christendom - de rechte leer of lofprijzing - in andere godsdiensten minder aanwezig is. Niet dat het daar nu direct een verdraagzaam paradijs werd, waarin scherpstijpers niets te zeggen hadden. Nee, zo mooi was het ook niet. Maar scherpstijperij in bijvoorbeeld jodendom en islam gaat niet over de rechte leer, of je wel het juiste gelooft, maar het ging om de orthopraxie. Of je je

geloof wel op een juiste manier in de praktijk bracht. Of je je wel aan de juiste spijswetten hield, of je vastte wanneer dat zou moeten.

Een kleine grap van Max Tailleur tussendoor. Het is Grote Verzoendag. De dag waarop alle Joden stilstaan bij wat er het afgelopen jaar fout gegaan is. Bij elkaar en bij God vragen ze om vergeving. Het is een dag waarop streng gevast moet worden. De hele dag wordt er niet gegeten.

Moos loopt op straat en ziet tot zijn schrik de rabbijn een huis van lichte zeden binnenlopen. 's Avonds in sjoel spreekt hij hem aan. U rabbijn, in zo'n huis en dat op zo'n heilige dag? Waarop de rabbijn zegt: ik heb er niet gegeten!

Of je je aan de praktische regeltjes van je geloof hield. Daar gaat het om. Ik heb u trouwens weleens verteld, dat ik deze manier van geloven soms ook best te benijden vind. Geloven is doen. Is in je dagelijks leven, tot en met wat je in je mond stopt, steeds na te denken over wat je doet en God telkens opnieuw te prijzen, voor al het goede dat je overkomt. Niet je afvragen wat je allemaal gelooft of niet, maar gewoon praktisch doen. Geen woorden, maar daden.

Het protestantisme in het algemeen en de vrijzinnigheid in het bijzonder zijn dus in de valkuil van het verbale gestapt. Geloven is iets wat je met je verstand doet. Katholieken, met al hun nadruk op rituelen, met kerkdiensten waar wat meer te zien en te beleven is, waar wat te ruiken en te proeven is, doen het anders. Met de woorden van de Amerikaanse godsdienstsocioloog Andrew Greeley: katholieken vieren van de nek naar beneden, protestanten van de nek naar boven'.

Hier stop ik even. Of beter gezegd: ik leg mezelf even het zwijgen op. Luisteren we naar het eerste van de drie landelijke miniaturen van Bernhard van den Sigtenhorst Meyer, Moderato.

[Moderato]

Ik weet niet, beste mensen, hoe het u vergaat bij het beluisteren van deze muziek. Ik moet bekennen, tot voor kort had ik nog nooit gehoord van Van den Sigtenhorst Meyer. Een van de serieuzere Nederlandse componisten. Hij leefde van 1888 tot 1953. Een zeer bescheiden, maar inhoudelijk indrukwekkend oeuvre is van hem overgebleven. Een bijzonder mens, al is het alleen maar omdat hij in zijn tijd met zijn respectievelijke mannelijke partners samenleefde. Een man die prachtige muziek maakte, die veel wist van de vroeg Nederlandse componist Jan Pietersz. Sweelinck en met zijn muziek sferen wist neer te zetten en harten te raken.

Voor mij is dit muziek die me stil maakt, die me raakt. Die me op de een of andere manier lostrekt van allerlei drukke gedachten in het hoofd. Muziek die me optilt en brengt in hogere sferen. Het is muziek, die de ziel openmaakt voor iets anders dan de drukte van alledag. Voor mij is het muziek die eenheid en verbondenheid laat horen. Of misschien beter gezegd: geborgenheid.

Met Van den Sigtenhorst Meyer overkomt ons iets, wat we misschien op andere heilige plaatsen ook meemaken. Als we tijdens de zomervakantie een prachtige kathedraal bezoeken in Frankrijk en het licht door de glas-in-lood ramen onze ogen streelt. Dan hoeven we niet te kijken naar wat die glazen verbeelden. Het licht trekt ons naar boven. De kleuren tonen een schoonheid die de zorgen van alledag in een ander licht stellen. Er overkomt ons iets, wat we niet gemakkelijk kunnen benoemen, maar wel kunnen ervaren.

Overigens hangt dat niet alleen af van de schoonheid van het gebouw, zoals met zo'n Middeleeuwse kathedraal. Ik had het ook in de kleine schuurkerk, schuilkerk in Nieuwkoop. Je voelt als het ware dat je staat in een godgewijde ruimte. Er is iets bijzonders aan de hand. Iets wat je draagt, zonder dat er woorden voor nodig zijn. Zoals de dichter/predikant Sytze de Vries het zegt in zijn bekende lied: De vreugde voert ons naar dit huis. 'Dit huis, waar nog de wolk gebeden hangt'.

Het is een manier van geloven die je overkomt. Zonder na te denken. Het is er gewoon. Luisteren we naar het tweede deel.

[Andante]

De titel van dit werk is 'Landelijke miniaturen'. Miniaturen, kleine stukjes muziek, die ons in een landelijke sfeer trekken. Iets waar wij als bewoners van de grote metropool Rotterdam misschien in ons dagelijks leven minder mee te maken hebben. Maar die landelijke sfeer, die ervaring van de inspiratie van de natuur, die kennen we natuurlijk wel. Als we ons een tijdje terugtrekken. Als we de stilte en de rust, de ruimte en de wijdsheid van de natuur zoeken.

Twee jaar geleden overleed ons gemeentelid Aart Gutteling, trouw en betrokken bij onze gemeente. In een vroeger leven was hij stuurman geweest op de grote vaart. Zijn religieuze inspiratie was het, om midden in de nacht op de brug te staan en de oneindige zee te overzien. Dan gebeurde er wat voor hem. Het is een ervaring die meer mensen kennen. Als je staat aan het strand, de oneindigheid van de lucht, de sterren boven je hoofd. Plekken waar het oneindige staat tegenover je eigen kleinheid. Maar waar je je toch opgenomen voelt in het geheel. De muziek van Van den Sigtenhorst Meyer roept die sfeer voor mij op.

Vrijzinnigen vinden God niet alleen in woorden, maar ook in de schoonheid van de natuur. Niet de kerk op zondagmorgen, maar de tempel van ongekorven hout in het bos. Niet de predikant van de kansel, maar de blomme die mij ene tale spreekt. Die spreekt van God.

We lazen het in die bekende en in die onbekende psalm. Psalm 23 over de herder, die ons leidt naar groene weiden, naar wateren van rust. De nieuwe kracht bij het gaan over veilige paden. De plek in de natuur, waar zelfs in donkere dalen van gevaar, Gods nabijheid voelbaar en tastbaar is. Het is niet voor niets een beeld, dat velen aanspreekt. Aanvoelbaar. Beleefbaar, voordat of misschien wel juist doordat het zich onttrekt aan de vraag of we het kunnen beamen. Het is waar, omdat we het aanvoelen.

Psalm 104 is ook zo'n tekst. Oorspronkelijk een Egyptisch zonnelied, dat bezingt hoe de godheid zorg heeft voor de schepping. Hoe niets er zomaar is. Hoe alles in de natuur de

mens kan verwijzen naar het hogere. Het is er allemaal niet zomaar. Het is er voor ons, om in te leven. Het is daar om het te ervaren. Wie zou die Schepper niet prijzen?

Jezus gebruikt in de Bergrede ook die beelden: over de vogels in de lucht en de bloemen op het veld. We zongen ervan. Ongecompliceerd. Geen grootse filosofieën. Je ziet het en je weet het meteen. Waar we normaliter lang moeten denken, veel twijfelen en ons afvragen of we onszelf voor de gek houden, overkomt het ons dan als vanzelf.

Dat is de boodschap van vanmorgen. Geen grootse theorieën of gedachten, geen uitgesponnen betoog, maar het openstellen voor wat ons overkomt, als we luisteren naar die muziek, die ons hart kan openen voor iets wat ons zomaar overkomt.

Laten we ons daarvoor openstellen als we luisteren naar het laatste deel: *allegretto pastorale*.

Amen.

[**Allegretto pastorale**]

Stilte

Voorbeden en stil gebed, afgesloten met gezamenlijk gebeden ‘Onze Vader (oec. versie)’

Tijdens de voorbeden 367b

- v. Zo bidden wij tezamen
- a. Heer, onze Heer, ontferm u over ons.

Eeuwige God,

Vanuit de stilte komen we tot u.

Stilte die soms bedreigend kan zijn, die ons afleidt. Die ons te dichtbij ons zelf laat komen.

Geef het ons, om u te ontmoeten. Om geraakt te worden. Om geïnspireerd te raken.

- v. *Zo bidden wij tezamen*
- a. *Heer, onze Heer, ontferm u over ons.*

In ons bestaan is er veel dat ons afleidt van inspiratie. Kleine zorgen van alle dag, maar ook grote zorgen, die ons leven bepalen. Ziekte en dood die ons verdrietig stemmen. Eenzaamheid die ons overkomt, wanneer geliefden wegvallen. Zorgen over ons werk, over onze ouders of over onze kinderen. Zorgen over hoe het allemaal verder moet. Zorgen die er mogen zijn. Zorgen die we neerleggen bij u.

- v. *Zo bidden wij tezamen*
- a. *Heer, onze Heer, ontferm u over ons.*

We willen u bidden voor onszelf en voor anderen. Geef het ons, dat soms iets doorbreekt, door alle alledaagse ervaringen heen. Iets van uw licht, van uw warmte, ja van uw aanwezigheid. Ervaringen die ons boven onszelf doen uitstijgen. Ervaringen die ons vertrouwen geven. Ervaringen die ons dragen.

- v. Zo bidden wij tezamen
- a. Heer, onze Heer, ontferm u over ons.

In de stilte willen we u bidden. Zijn er woorden, gedachten en gebeden in ons. Zijn we u dankbaar voor wat we hebben ontvangen, vragen we uw ontferming die we zo nodig hebben. Alles komt samen in de stilte van ons gebed.

Tezamen met gelovigen van alle tijden bidden we u met de woorden van Jezus:

Onze Vader die in de hemel zijt,
Uw naam worde geheiligd;
Uw Koninkrijk kome;
Uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood;
En vergeef ons onze schulden,
Zoals ook wij onze schuldenaars vergeven;
En leid ons niet in verzoeking,
Maar verlos ons van de boze.
Want van U is het Koninkrijk
En de kracht en de heerlijkheid
In eeuwigheid.
Amen.

Mededelingen

**Collecten voor diaconaal doel en voor gemeente
(Gemeente gaat staan)**

Slotlied 978: 1, 2 en 3 Aan U behoort, o Heer der heren

Uitzending en zegen

Bevestigen wij dan ons geloof in een leven van liefde,
aanvaarden wij onze verantwoordelijkheid voor onze geloofsgemeenschap, haar taak in
deze wereld, met haar noden.
En gaan wij dan van hier naar ons huis en onze levensopdracht,
onder Gods zegen.

De Heer zegene en Hij behoede u.
De Heer doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig.
De Heer verheffe zij aangezicht over u en geve u vrede.
Amen.

Antwoordlied 978: 4 Laat dan mijn hart u toebehoren

Orgelspel Voluntary in D major, John Alcock (1715-1806)